

VÁMSZABAD TERÜLETEK ÉS TÉRSZERVEZŐ SZEREPÜK MAGYARORSZÁGON

(Customs-free Zones and Their Space-organising Role in Hungary)

VOLTER EDINA

Bevezetés

Magyarországon a piacgazdasági átmenet időszakában a területfejlesztés széles körű eszközrendszere került kidolgozásra és alkalmazásra az ország különböző adottságú térségeiben a társadalom és a gazdaság megújulását elősegítő, a térségi erőforrásokat hasznosító fejlesztési politika megvalósítása érdekében.

A területfejlesztés közvetlen kormányzati eszközei (egyedi nagyberuházások, az infrastruktúra fejlesztése, egyéb közvetlen állami területfejlesztési beruházások) látványosan előmozdíthatják egy adott térség (régió, megye, kistérség) fejlődését, felzárkóztatását. A rendszerváltás óta eltelt időszakban ezen eszközrendszer alkalmazása a területfejlesztési politikában háttérbe szorult, és előtérbe kerültek a közvetett kormányzati eszközök. Így, pl. adókedvezmények nyújtása, vissza nem térítendő támogatások, hitelkamat támogatás, hitelgarancia nyújtás, gyorsított amortizáció, vámkedvezmények nyújtása stb.

Az 1990-es években (és különösen annak második felében, amikor kiépült a területfejlesztés intézményrendszere) a hangsúly, a figyelem a közvetlen pénzügyi támogatások megszerzésére és felhasználására irányult, és kevésbé került előtérbe az állam területfejlesztésben betöltött szerepe és a regionális fejlődésre gyakorolt hatása az adókedvezmények, még kevésbé a vámkedvezmények nyújtása által. A kijelölt térségekben a beruházások közterheinek (adók, illetékek, vámok stb.) részleges vagy teljes mértékű elengedése gyakran alkalmazott gazdasági eszköz a fejlesztések támogatására. Ezeket a legfejlettebb piacgazdaságok is előszeretettel alkalmazzák. Előnyük az állam szempontjából az, hogy az állam nem előlegezi meg a költségeket, és nem vállal anyagi kötelezettséget, hanem csak lemond esetleges bevételeiről. Vagyis olyasvalamiről mond le, ami az esetek egy részében egyébként sem lenne az övé, mert a fejlesztésekre nem kerül sor (*Bartke 1995*).

Magyarországon már több mint két évtizede lehetőség nyílik arra, hogy gazdasági társaságok az ún. vámszabad területeken vámkedvezményeket vehessenek igénybe. Tanulmányunkban e területeket mint területfejlesztési és gazdaságpolitikai eszközöket kívánjuk bemutatni, hangsúlyozva funkcionális tagoltságukat, térszervező szerepüket és nemzetgazdasági jelentőségüket.

A vámszabad területek és típusaik

A vámszabad terület egy adott ország olyan elkülönített részét jelenti, ahol a külföldről raktározás, ehhez kapcsolódó más szolgáltatás ill. ipari feldolgozás céljából ide beszállított vámáru meghatározatlan időre (az itteni tartózkodás idejére) mentesítik a vám, esetleg más, a vámhoz kapcsolódó illetékek, adók megfizetése alól¹. Magyarországon a vámjogról, a vámeljárásról valamint a vámigazgatásról szóló 1995. évi C. törvény hatályos rendelkezései a vámszabad területek két típusát, a raktározási és az ipari célú vámszabad területeket² különböztetik meg.

Raktározási célú vámszabad területen külföldről származó vámáru tárolható, ideiglenes jelleggel, harmadik országba vagy a származási országba történő továbbszállításig. Ennek megfelelően vámszabad raktárba (amely az új neve a korábbi kereskedelmi vámszabad területnek) csak közvetlenül külföldről lehet vámáru beszállítani.

Ipari vámszabad terület létesítése akkor engedélyezhető hazánkban, ha ott import anyagok és alkatrészek felhasználásával történő exportcélú termelési tevékenységet végeznek. Termelési tevékenységnek tekinthető:

- a) az áruval kapcsolatos minden olyan művelet, amelynek eredményeként a termék statisztikai termékosztályozási besorolási száma megváltozik, vagy
- b) a bér munkaszerződés alapján végzett tevékenység, valamint
- c) az alaptevékenységhez kapcsolódó raktározás.

Raktározási vámszabad területek

Magyarországon a II. világháborút követően csupán a Csepel-szigeten, a MAHART Nemzeti Szabadkikötő területén létesült vámszabad terület 1958 júliusában. További vámszabad területek létesítése csak 1979. évtől vált lehetségessé. Először a MASPED szállítmányozói raktárában, valamint a Közraktározási Vállalat hét közraktárában (Baja, Győr, Miskolc, Szabadbattyán, Szajol, Pécs, Budapest) létesült vámszabad terület. Ezt követték a Soproni GYSEV, TRANSPACK Kimle, DEPO Törökbálint, MALÉV Ferihegy vámszabad területek. Ezek a területeken alapvetően raktározás, illetve ezzel összefüggésben más szolgáltató tevékenység (osztályozás, átcsomagolás stb.) történt külföldi megbízás alapján. A vámszabad területre történő beraktározás (legyen szó akár külföldi, akár magyar eredetű árurol) csak külföldi természetes vagy jogi személy megbízása alapján történhetett. Ennek következtében a raktározással illetve a végzett szolgáltatással kapcsolatos díjak kiegyenlítése is csak külföldi (konvertibilis) fizetőeszközzel volt lehetséges (Ruttkay 1994).

A raktározási vámszabad területek száma 1993-ban már meghaladta a százat (102), melyek 46%-a Budapesten és Pest megyében működött. Az 1995. évi vámtörvény életbelépését követően azonban számuk drasztikusan visszaesett: 1995-ben még 91 raktározási célú vámszabad terület működött Magyarországon, 1997-ben és 1998-ban viszont már csak nyolc.

A visszaesés oka, hogy a vámtörvény rendelkezése szerint a raktározási célú vámszabad területen külföldről származó vámáru tárolható, ideiglenes jelleggel, harmadik országba vagy a származási országba történő továbbszállításig. Ez azt jelenti, hogy a raktározási célú vámszabad területre csak közvetlenül külföldről (a vámhatáron külföldről) lehet vámárut beszállítani, és csak a tényleges vámhatáron kívülre lehet azt kiszállítani. E rendelkezés szerint megszűnt a raktározási célú vámszabad területnek a belfölddel fenntartott kapcsolata. Ilyen előírás mellett a raktározási célú vámszabad területet üzemeltetők indokolatlannak tartották a további működtetést, és többségük köz- illetve magánvámraktárrá nyilvánította a korábban kereskedelmi vámszabad területként működtetett raktáraikat (Buzási 1999).

A raktározási célú vámszabad területek száma a fentebb leírt változások következtében az elmúlt évben is tovább csökkent. 2000 első negyedévében négy vállalkozás működtetett ilyen területet Magyarországon, melyek a Kelet-Európa felé értékesíteni kívánt, illetve onnan érkező termékeket magyarországi vámszabad területen berraktározzák, abból a célból, hogy megrendelés esetén rövid időn belül leszállítható az árut. Ezen gazdasági szervezetek: TÉKISZ Kereskedelmi, Szolgáltató és Szállítmányozási Rt. (Tuzsér), IKR Termelésfejlesztési és Kereskedelmi Rt. (Nagyigmánd), AGROTRANS Termékforgalmazó és Feldolgozó Kft. (Nagykanizsa) és LEONI HUNGÁRIA Ipari és Kereskedelmi Kft. (Eger).

Ipari vámszabad területek

Az 1980-as évek elején a külföldi működőtőke-bevonás ösztönzése érdekében a Pénzügyminisztérium Nemzetközi Főosztályán vetődött fel az ipari vámszabad területek létrehozásának ötlete. Kiindulásuk az volt, hogy a kötött devizagazdálkodási rendszer, az importengedélyezési rendszer, a magas vámok és a nehézkes vámkezelési rendszer olyan kötöttségek, amelyek megakadályozzák a külföldiek befektetéseit. A törvényi szabályozás 1982 óta teszi lehetővé ipari vámszabad területek létrehozását Magyarországon, az első ilyen típusú vámszabad területet azonban csak 1986-ban hozták létre.

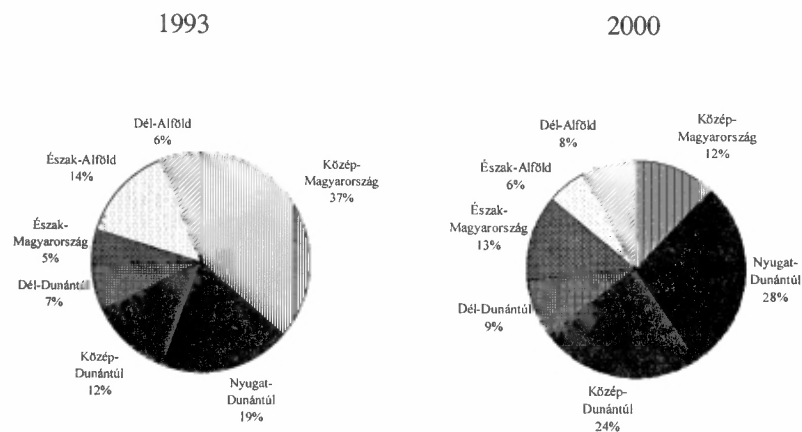
Az 1980-as évek végén az ipari vámszabad területek száma jelentősen megnövekedett, a külföldiek magyarországi befektetéseiről szóló 1988. évi XXIV. törvény ugyanis lehetővé tette, hogy kizárólag külföldi tulajdonú vállalatot is lehessen alapítani vámszabad területen³. Ezt követően egyre több tőkeerős és exportorientált külföldi befektető, főként multinacionális vállalat alapított ipari vámszabad területet Magyarországon, elsősorban a nyugati határszélen illetve a Dunántúlon. Míg a raktározási vámszabad területek száma az 1990-es évek második felére drasztikusan lecsökkent, az ipari vámszabad területek száma tovább növekedett. 1993-ban 85 ilyen típusú terület működött hazánkban, 2000 első negyedévének végén pedig már 125.

Ha e két évben összehasonlítjuk az ipari vámszabad területek földrajzi elhelyezkedését regionális szinten, a vizsgálatból az alábbi következtetések vonhatók le (1. ábra):

- 1993-ban az ipari vámszabad területek 37%-a a Közép-magyarországi régióban volt található, 2000-ben már csak 12%-a. A fővárosban jelenleg öt vámszabad terület működik.
- Ezzel ellentétes folyamat zajlott le a három dunántúli régióban, ahol a vámszabad övezetek száma több mint kétszeresére (a Közép-dunántúli régióban háromszorosára) növekedett a vizsgált időszakban. Kimagasló a vámszabad övezetek területi koncentrációja Székesfehérvárott (13 vámszabad terület), Pécsen (8), Sárváron (6) és Győrben (6).
- A növekedés dinamikája az Észak-magyarországi régióban a közép-dunántúliét is meghaladta, ami pozitív eredményként értékelhető, hiszen az észak-magyarországi országrész 1993-ban még az utolsó helyen állt a régiók rangsorában. A vámszabad területek régióon belüli elhelyezkedése is kedvező képet mutat, mivelhogy olyan településeken is létesültek vámszabad területek, ahol az ipar szerkezetátalakítása létfontosságú: Ózd, Kazincbarcika, Miskolc, Sátoraljaújhely.
- Az ipari vámszabad területek térszervező szerepüket legkevésbé az Alföld iparának strukturális átalakítására gyakorolták a piacgazdasági átmenet időszakában, ami összefüggésben áll a külföldi működőtőke-bevonás alacsony szintjével. Az Alföldön a vámszabad területi társaságok közel 50%-a Kecskeméten folytat ipari termelést, ugyanakkor Jász-Nagykun-Szolnok és Békés megyében nem működik egyetlen vámszabad terület sem.

1. ÁBRA

Az ipari vámszabad területek tervezési–statisztikai régióknévi megoszlása (%)
(The Distribution of Industrial Customs-free Zones by Planning–Statistical Regions)

A Magyarországon termelő tevékenységet folytató 125 vám szabad területet 101 vállalat működteti, ami azzal magyarázható, hogy hazánkban egy vám szabad területi társaság valamennyi tevékenységére – bizonyos feltételek teljesítése esetén – alapíthat vám szabad területet. A legtöbb vám szabad területet a LEAR-csoport működteti Gödöllőn, Gyöngyösön, Győrben és két területet Móron, melyeket a Philips, a Flextronics és a Vogel&Noot követ egyenként négy vám szabad zónával.

Az ipari vám szabad területi termelés előnyei

A magyarországi vám szabad övezeteket szinte kivétel nélkül külföldi befektetők alapították, a legnagyobb vám szabad területi cégek pedig 100%-ban külföldi tulajdonban vannak. Az ipari vám szabad területen való működés elsősorban olyan gazdasági előnyöket eredményez az üzemeltető vállalkozás számára, amelyek növelik a termelés hatékonyságát és versenyképességét. Ezen előnyök:

- A termelőeszközök, felszerelési és berendezési tárgyak vám fizetés nélküli behozatala – ide nem értve az építési anyagokat, épületgépészeti és épületfenntartási tárgyakat.
- Az alapanyagok, alkatrészek, részegységek vám fizetés nélküli behozatala.
- A könyvelés devizában történő vezetése.

A külföldi befektetők számára a legvonzóbb feltételt az jelenti, hogy az üzembe behozott termelő-berendezések után nem kell megfizetniük a vámterhet. Ennek különösen azóta van jelentősége, amióta 1996-ban megszüntetésre került az apport vámmentessége. A vám szabad területen való működésnek ezen legnagyobb előnye ráadásul mindjárt a beruházás során realizálódik, tehát még termelni sem kezdett a vállalkozás, máris előnyben van más vám területi versenytársaival szemben.

Egyelőre nem elhanyagolható az az előny sem, hogy a késztermékekbe beépülő alapanyagok, alkatrészek, részegységek vám-, áfa-, fogyasztási adó- és környezetvédelmi termék díj fizetés nélkül vihetők be vám szabad területre. Igaz, hogy a nem vám szabad területen termelő vállalkozás is visszaigényelheti a vámterhet, ha exportálja termékét. A vám szabad területi cég előnye, nyeresége viszont a visszaigényelhető vámterhek – az import és az export közötti időtartamra eső – kamata.

Az ipari vám szabad területen való működés további előnyét jelenti, hogy mivel a vám szabad terület devizaszempontból devizakülföldinek minősül, az itt működő cégek könyvelésüket devizában vezetik, ami által kivédhető például a sorozatos forintleértékelés mérlegrontó hatása. Az árfolyamváltozásokat figyelembe véve a belföldi gazdálkodókkal szemben költségelőnyt jelent az is, hogy a munkabérek forintban fizetik, a költségeket pedig devizában könyvelik (*Buzási* 1999).

Az ipari vám szabad területek nemzetgazdasági jelentősége

1994 és 1997 között a vám szabad területi vállalkozások teljesítménymutatói folyó áron számítva rendkívül dinamikus módon nőttek: közel megtízszereződtek, s 1997-ben már a GDP 5,1%-át állították elő. Ugyanezen időszak alatt a vám területi vállalkozások esetében csak két-, két és félszeres növekedést lehet kimutatni.

A vámszabad területek meghatározó szerepét a nemzetgazdaságban leginkább a külkereskedelmi adatok tükrözik: a vámszabad területi kivitel aránya az összes exportban az 1996. évi 18%-ról 1997-ben 26,6, 1998-ban pedig 36%-ra emelkedett, a behozatalban részesedésük alacsonyabb szintű, de szintén növekvő: 14,0%, 19,1% és 25% volt ugyanezen években⁴. Szerepük a foglalkoztatásban háttérbe szorult, 1997-ben az összes foglalkoztatottak nem egészen 1%-ának biztosítottak munkalehetőséget, melynek háttérében a gépi beruházások magas foka áll.

Az elmúlt évben Magyarországon működő ipari vámszabad területek 71%-án gépipari termelés folyt, 40 vámszabad terület híradástechnikai, elektronikai, számítástechnikai részegységek, alkatrészek, késztermékek gyártását végezte, 22 autóipari alkatrészek, 18 gépek termelésére szakosodott; 14 terület, az összes övezet 12%-a pedig textil- és ruházati termékek előállítására szakosodott. A többi vámszabad területen műanyag-, cipő-, fa- és bőripari, továbbá vegy-, élelmiszer-, üveg-, gyógyszer- és papíripari termékek gyártása történt (Antalóczy 1999a, 55)

1998-ban a vámszabad területek termelték meg a teljes magyar gépipari export 54%-át. A gépipar vámszabad területi termelésben betöltött jelentőségét jelzik a vámszabad területek külkereskedelmi áruforgalmának adatai is (1. táblázat).

1. TÁBLÁZAT

*Az ipari vámszabad területek külkereskedelmi forgalmának áruszerkezete,
millió Ft (1998)
(Commodity Patterns of Foreign Trade in Industrial Customs-free Zones)*

Árufőcsoport	Export	Ebből: Európai Unió	Import	Ebből: Európai Unió
Élelmiszerek, ital, dohány	383	383	1407	7
Nyersanyagok	1801	1763	382	314
Energiahordozók	1	0	1510	1507
Feldolgozott termékek	131 025	116 598	254 139	168 957
Gépek és szállítóeszközök	1 644 701	1 426 768	1 132 684	832 615
<i>Összesen</i>	<i>1 777 911</i>	<i>1 545 511</i>	<i>1 390 122</i>	<i>1 003 400</i>

Forrás: Külkereskedelmi Statisztikai Évkönyv 1998.

Ipari vámszabad területek Magyarország nyugati határvidékén

A nyugati határ menti zónában 16 vámszabad terület működik, melyek 75%-a (!) gépipari tevékenységet folytat (2. táblázat). 1990-ben a General Motors szentgottárdi vámszabad területi beruházása volt a nyitánya – s talán a példaképe is – számos nagy gépipari, elektronikai, autóipari beruházásnak, amely szintén vámszabad területre települt. Az ország nyugati határszélén azáltal, hogy megteremtődtek Magyarországon az ipari vámszabad területek létesítésének törvényi feltételei, új, dinamikus ágazatok honosodtak meg a térségben (közúti jármű- és alkatrészgyártás, számítógépgyártás, híradástechnika). A beruházó külföldi érdekeltségű vállalkozások ezáltal az innováció-orientált regionális politika aktív szereplőivé váltak a piacgazdasági átmenet időszakában a nyugati határ menti területeken, de ennek meg-

valósulásához szükség volt arra, hogy az állam a vizsgált térségek gazdasága számára elérhetővé tegye az újdonsághordozás eszközeit, módszereit, intézményeit.

2. TÁBLÁZAT

*Ipari vám szabad területek Magyarország nyugati határvidékén
(Industrial Customs-free Zones in the Western Borderland of Hungary)*

	ÜZEMELTETŐ	TELEPHELY	TEVÉKENYSÉG
1)	OPEL MAGYARORSZÁG JÁRMŰGYÁRTÓ KFT.	Szentgotthárd	Járműgyártás
2)	VOGEL&NOOT NIEMEYER KFT.	Szentgotthárd	Mezőgazdasági gépgyártás
3)	STAHLCORD GYÁRTÓ KFT.	Szentgotthárd	Közúti járműalkatrészek gyártása
4)	DELPHI PACKARD ELECTRIC KÁBELKÖTEGELŐ KFT.	Szombathely	Közúti járműalkatrészek, járművillamossági készülé- kek gyártása
5)	PHILIPS MONITORIPAR MAGYARORSZÁG KFT.	Szombathely	Monitorgyártás és -összeszerelés
6)	LUK SAVARIA KFT.	Szombathely	Közúti járműalkatrészek gyártása
7)	DUNAFIL FONÓ KFT.	Szombathely	Fonalgyártás
8)	KROMBERG ÉS SCHUBERT KFT.	Kőszeg	Villamosipari gépek és készülékek gyártása
9)	WORLD PROTEIN IPARI ÉS KER. KFT.	Körmend	Tejtermékek gyártása
10)	SEMPERMED TERMELÉSI ÉS KERESKEDELMI KFT.	Sopron	Gumi- és műanyaggyártás
11)	SWEDWOOD SOPRON BÚTOR KFT.	Sopron	Bútorgyártás
12)	VOGEL&NOOT HÓTECHNIKA KFT.	Moson- magyaróvár	Lapradiátorok gyártása
13)	VOGEL&NOOT MEZŐGÉPGYÁR KFT.	Moson- magyaróvár	Fűrész-, lemezipar, fémtö- megcikk-gyártás
14)	VOGEL&NOOT TECHNOLÓGIAI KFT.	Moson- magyaróvár	Hőtechnika, fémszerkezet, kazán, mezőgazdasági gépgyártás
15)	SAMA JÁRMŰALKATRÉSZGYÁRTÓ BT.	Mosonszolnok	Közúti járműalkatrészek gyártása
16)	SAPU IPARI ÉS KERESKEDELMI BT.	Mosonszolnok	Gépjárműalkatrészek és tartozékok, kerti kisgépek gyártása

Forrás: VPOP; Antalóczy 1999b, 80-85.

A 2. táblázatban felsorolt exportorientált külföldi érdekeltségű vállalkozások nagy valószínűséggel nem Magyarországra települtek volna, ha nem lett volna megteremtve hazánkban a termelőeszközök, felszerelési és berendezési tárgyak vámfizetés nélküli behozatalának a lehetősége.

A vámpreferenciák nyújtása mellett hangsúlyoznunk kell egy másik közvetett területfejlesztési eszköz szerepét a külföldi működőtőke-befektetések térségi allokációjában: az adókedvezmények biztosítását.

A külföldi érdekeltségű gazdasági társaságok, pl. társaságiadó-kedvezményre 1993. december 31-éig szerezhettek jogot Magyarországon oly módon, hogy eddig az időpontig rendelkeztek az adókedvezmény igénybevételéhez előírt vagyoni feltétellel (alapítói vagyon nagysága, külföldi részvétel aránya), és megvalósult a termékértékesítés, a különösen fontos tevékenység végzése. Kivételt jelentett az a rendelkezés, amely a jogszerzést a vagyoni feltételek mellett a különösen fontos tevékenység végzése érdekében megkezdett beruházáshoz kötötte. Ez utóbbi esetben is a külföldi részvételű gazdasági társaságok adókedvezményének jogszerzéséhez több feltételnek kellett teljesülnie. Az adókedvezmény mértéke az első öt évben termékértékesítés esetén a számított adó 60%-a, különösen fontos tevékenység végzése esetén a számított adó 100%-a, a hatodik évtől a tizedik év végéig pedig különösen fontos tevékenység esetében a számított adó 60%-a. Az adókedvezményt legfeljebb 2003-ig lehet igénybe venni, az említett időtartamon belüli eltérő mértékkel.

Az ipari vámszabad területek (vámszabad területi társaságok) önállóan és koncentrált formában gyakorolhatnak hatást egy adott térség fejlődésére, ezáltal a gazdasági, társadalmi térszerkezet alakítására. A nyugati határ menti zónában mindkét formára egyaránt találunk példát. Itt szükséges hangsúlyoznunk az ipari vámszabad területek szoros térbeni kapcsolódását a területfejlesztés sajátos intézményeihez, az ipari parkokhoz. A Szentgotthárdi Ipari Parkban, pl. vámszabad területi formában folytat termelést az Opel Magyarország Járműgyártó Kft., a Vogel&Noot Niemeyer Kft. és a Stahlcord Kft., a szombathelyi Claudius Ipari és Innovációs Parkban a Delphi Packard Electric Kábelkötegelő Kft., a Philips Monitoripar Magyarország Kft. és a LUK Savaria Kft., továbbá a Sopron Aranyhegyi Ipari Park területén a Swedwood Sopron Bútor Kft. Ezen gazdasági szervezetek egyaránt élni tudtak az ipari vámszabad területen és az ipari parkban való működés előnyeivel.

Szintézis

Magyarországon a vámszabad területek működésének törvényi szabályozása már a rendszerváltás kezdetét megelőzően megtörtént, mely által lehetőség nyílt arra, hogy ezen övezetek a területfejlesztés és a gazdaságpolitika hatékony eszközeivé váljanak a piacgazdaság átmeneti időszakában. Mint gazdaságpolitikai eszközök elősegítették a külföldi befektetők magyarországi beruházásait, az ipar strukturális átalakulását, új ágazatok, technológiák, szakismeretek meghonosítását. Mint területfejlesztési eszközök már az 1990-es évek elején funkcionáltak, tehát időben korábban, mint pl. az ipari parkok, vállalkozási övezetek. Természetesen ez azzal is magyarázható, hogy az állam az ipari parkok kialakításában és működtetésében közvetlen anyagi támogatást is vállal. Az ipari vámszabad területek térszervező szerepe pozitívan értékelendő: nem jellemző rájuk a főváros-központúság, és bár az ország térszerkezetében az elmúlt évtizedben kialakult kelet-nyugat kettősség itt is kimutatható, ez az ellentét oldódni látszik az autópálya-hálózat fejlesztésével párhuzamosan.

Jegyzetek

- ¹ A vám szabad területek tevékenységük alapján lehetnek kereskedelmi (raktározási) és ipari (termelő) vám szabad területek. *Kereskedelmi vám szabad területeken* az áruk állagának megőrzése, csomagolása, minőségjavítása, ill. az elszállításához szükséges műveletek végezhetők. Létrehozásuk célja a nemzetközi árumozgás meggyorsítása, ezért a legnagyobb kereskedelmi vám szabad területeket olyan helyeken hozzák létre, ahol nagy volumenű áru tranzit bonyolódik (kikötők, repülőterek, vasúti csomópontok). *Ipari vám szabad területeken* az áruk feldolgozása, kikészítése, összeszerelése, kiszérése történik általában export céllal. Ezen területek létrehozásánál ugyancsak fontos a jó közlekedés, de a telepítésnél számos más szempontot is figyelembe vesznek mind a befogadó államok, mind a betelepülő vállalkozások.
- ² Az 1995. évi vámtörvény kimondja, hogy a Magyar Köztársaság vámterületén székhellyel rendelkező, gazdasági tevékenységet folytató szervezet legalább 2000 m² nagyságú, tulajdonában vagy használatában lévő területet nyilváníthat vám szabad területté. A vám szabad terület a vámterület elkülönített része, amely a vám-, a deviza- és a külkereskedelmi rendelkezések alkalmazása szempontjából külföldnek minősül, azaz a vám szabad területről a vámterület más részére behozott vámru olyan minőségű, mintha azt közvetlenül külföldről hozták volna be, és a vámterület más részéről a vám szabad területre bevitt árut olyanak kell tekinteni, mintha azt külföldre vitték volna.
- ³ 1988. évi XXIV. törvény 37. § (1): „Külföldi által vagy külföldi részvétellel társaság vám szabad területen is alapítható, ilyen társaságban külföldi részesedést szerezhet.”
- ⁴ Antalóczy Katalin, a Pénzügykutató Rt. munkatársa, e téma szakértője tanulmányában azonban rámutat arra, hogy a statisztikai adatok mögött mélyreható folyamatok húzódnak meg: „...tehát a magyar külkereskedelem vámbelföldi és vám szabad területi sorai között egy belső átrendeződés történik, melyet a statisztikai megfigyelés nem követ nyomon..., továbbá ...a külkereskedelmi statisztika csak az ország határát átlépő árumozgásokat veszi számba, nem regisztrálja azonban a vám szabad területek és a vámbelföldiek közötti forgalmat, s különösen nem követhető nyomon a vámbelföldi vállalkozások által importált anyagok, alkatrészek esetleges beépülése a vám szabad területi vállalkozások exportjába.” (1999a, 59)
- ⁵ Győr-Moson-Sopron és Vas megye határ menti kistérségei.

Irodalom

- Antalóczy K. (1999a) Vám szabad területek Magyarországon. – *Európai Tükör*. 5. 47–63. o.
- Antalóczy K. (1999b) Vám szabad területek és Magyarország Európai Unióhoz történő csatlakozása. – *Európai Tükör Műhelytanulmányok*. 64. 41–88. o.
- Bartke I. (szerk.) (1995) *Területfejlesztés*. Egyetemi jegyzet. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó.
- Béda F. (szerk.) (1993) *Vám szabad terület*. Oktatási Segédanyag. Budapest, CO-NEX-TRAINING Bt., Szakmai Fórum.
- Buzási T. (1999) A vám szabad területek jövője. – *VÁM-ZOLL*. 4. 15. o.
- Külkereskedelmi Statisztikai Évkönyv 1998*. (1999) Budapest, KSH.
- Regős ZS. (1999) Befektetőcsalogató zónák. – *Népszava*. nov. 6. 1. o., 5. o.
- Ruttkay É. (1994) Gazdasági zónák. – *Comitatus*. július. 27. o.

CUSTOMS-FREE ZONES AND THEIR SPACE-ORGANISING ROLE IN HUNGARY

EDINA VOLTER

In Hungary the commercial and industrial customs-free zones have already been operating successfully for more than two decades, as means of regional development and economic policy. The commercial customs-free zones have been functioning as means of economic policy especially in the 1980s, and have gained large-scale convertible currency for the

national economy. The industrial customs-free zones, as means of economic policy have been promoted by foreign capital investments, the structural transformation of the industry and the naturalization of new branches in Hungary. In the period of economic transition the industrial customs-free zone, as a means of regional development, has operated most efficiently in the Western and Central Transdanubian Regions.